

pau, que viuria en la bassa del molí; potser ajudant-hi una creença més o menys supersticiosa dels moliners.

Indubtablement en la dotzena de docs aplegats per Alart, altres vegades no es pot dir que sigui una peça de molí: sovint es parla d'una part de les moles, o de cercles de semals, o de rasores marcades en una mida de gra o farina. Convindrà estudiar ben a fons aquesta abundosa documentació, però en els nombrosos extrets que en tinc a la vista, no veig res que s'oposi a la idea d'una ratlla traçada pel moliner en les seves semals i mesures, i comparada a la primitiva rana cantaire del cacau o de les moles molineres. És desorientador, de tota manera, i només basat en el perjudici de la teoria d'Alart, parlar de «mesura de capacitat». No perdem de vista que es tracta d'un article pòstum, escrit per un ancià que ja no era crític com abans. D'aquest rana ve ranar les moles 'marcar-los la rana'.

DERIV: Ranoc 'cap-gros, larva de granota'. Ja n'hi ha un testimoni c. 1400 en una poesia de fi S. XIV, deguda a Jacme Marc: «ne sigales o *renochs* vos plasia» (ed dels parents d'Ausiàs, p p APagès, CastPna, p. 42); Sanelo: «*renoch*: renacuajo» (1, 15); havent-lo omès CROS i Escrig, els ho retreu Vives Ciscar com a llacuna valenciana (Gulsoy, *Rev Val Fil* VI, 30). «Filar prim té molts bemòls / y pelendengues no pòcs: / qui vullga apurar-los bé / que no s'ajuste en *renochs* / Perqu'eixos no saben dir més que ròc-ròc, com les granòtes dins dels charcos, y no trahuen més trellat, MGadea (*T del Xè* I, 87); segurament jugant amb un doble sentit del mot, com els aplegats per *AlcM* en les accs. §§ 2-6.

Segons el vocabulari dels *Annals del C de C Val II*, 1929, 71, és el «bufo vulgaris». En el sentit estrictament zoològic, a penes s'escapa avui dels límits val., si bé crec que també s'usa a l'Alt Pall i que d'aquí ve el malnom ètnic «*ranocs* de Borén», que donen a la gent d'aquest poble (Pol, *Vall d'Aneu*, p. 31). En domini val. recullo *řenók* en els termes d'Alacant i de CastPna, i *řanók* a la Vall d'igna (Benifairó, Tavernes i Barx), també a l'Alqueria d'Àsnar, on l'usaven com a malnom ètnic de la gent d'Alcosser. Pel que deien no semblava que fos pròpiament el cap-gros; a Alacant hi ha la *Cova 'l Renoc* dalt de la muntanya, quasi al cim; a Castelló parlaven d'una espècie intermèdia entre *granota* i *sapo*, tant a Barx com a Tavernes anomenaven *cullerots* les larves de granota, com a diferents: «un animal paregut a les granotes» (Ba.), «conten que una volta en plogueren» (Ta), «es mengen els sapets» (Benif.). Per al andal *ranueco* (Almeria, 1937) i l'aragonès de Llitera, *renueco* veg. *DCEC/DECH* (RA NA), a propòsit del cast. *renacuajo*, que ve de *ranuecajo* com allí s'explica; Benasc *renueco*: «bicho --- a semejanza de la rana reineta; adj. (persona) que repete con frecuencia unas mismas cosas: *no puede callà en tot el dia ixo renueco!*» (Ballarín, *Dicc*).

DERIV de *ranoc/renoc*:² *Renocat* adj.: «avets joves --- queden *renocats* y confosos ab els bedolls», Verdager (*Excursions*, O C, 1907, vol VI, 14). «*Arbre renocat* el que, per les ferides, podridures o altre accident, ha quedat revellit, o explotat fora d'hora»; i,

amb derivació truncada: «*renoc* ressecament en un arbre produït per un mal gest, o una ferida que no s'ha pellat o que es va podrir» (*CostManc* I, 100, 155, §§ 256, 612) Deu haver-hi contaminació d'ANYOC en *arroyocar-se*: «a Hostalric em varen dir: —No planti carolines, que han agafat una malura estranya; així com abans treien cada any una candelà d'una pila de pams, ara --- s'*arroyoquen* i no creixen», Ruyra (O. C., p. 852b). *Corral del Renocar* a Bocarent, pot haver pres nom simplement de molts ranocs que hi cantin. Tinc memòria d'haver sentit *řanók* en la meua infància, aplicat com a terme despectiu a una persona migrada o petita i mig esguerrada (crec a algun parent gironí-empord., però també a Bna), *AlcM*, § 2a *Renoca. Renoquera*.

CPT: *Renovarda*, nom d'una mena de peix, en una llista de 1370 dels que passaven per St Celoni: «la luira carnícera --- de verats, de rates, de *renovardes* e de peix semblant» (*BABL* XII, 148); solament una conjectura etimològica atrevida, inspirada en el nom dels peixos, *verat* (< VARIATUS), *rates*, *aranyes*, que l'acompanyen: RANA VARIA 'granota virolada', d'on potser **renovàdia*, -*varda*, amb dissimilació de les rr, i contaminació de *ovada*, a causa dels ous o ouera del peix. També cal, però, estudiar si no pot ser variant o alteració de *ROARDA*, o almenys degut a contaminació d'aquest amb *rana*. En un article pròxim citarem un hapax *avenarda*, que també pot estar per un dels dos.

Ranapeix 'cap-gros, larva de granota'. «a forma de cullereta o *ranapeix* de pantà o marjal» (*Curial* III, 63).¹ Uns deu docs. tots ells de fi S. XIV i princ. XV (1368-1421). En l'*InoLC* ja n'havia aplegat tres, comprenent-hi el primer en data, de 1368, amb altres quatre aparicions del mot (1384-1413), que encapçalava simplement com a *rana de molí*, nom d'una peça del molí. —² Sarrieu, *RLR* XLV, 429, trobava *arnàut* «triton» al gascó de Luixon. Com que *RENICULUM* ha donat *arnelh* 'ronyó' en aranès i gascó, per fonètica normal (R->gascó ar-) potser aquest *arnaut* té un origen paral·lel, però amb terminació manlevada de *grapaut GRIPAU*.

Rana, ranall, V. ranera Ranapeix, V. granota

RANC, 'cama-rossegant', comú amb l'oc *ranc* i it. *ranco* (cast. dial. *ranco* alterat en *renco*, *rengo*, a causa de *derrengado*), adjectiu d'origen germànic, derivat del verb *WRANKJAN* 'torçar' (a.-al. ant. *wrenken*, al *renken*, ags. *wrencan*, angl. *wrench* id.); no estan definitivament aclarides la història i provenença exacta del mot romànic, però és probable que es tracti d'un adjectiu **WRANKS*, propi de la llengua gòtica. □ 1^a doc: *ranc* c. 1270, un parell de casos cap a 1300 i 1400, i sovint S. XV; *rancallós*, freqüent des de mj. S. XII; i *řancallar* 'ranquejar', fi S. XIII.

En la *Lògica del Gatzell* versificada per Lluïl: «Com se diu alcun hom és blanch / o negre, malaute o *ranch*» (*AIEC* V, 1913, 339), amb l'avantatge d'assegurar-ho la rima. Així mateix en el poema de BMetge: «Mon cor fou ladoncs pus trist / --- / car viu denant